

וצריך לומר לפי דעה זו שבכל זאת ממעט באכילה ומביא לבית הפסול, כי בהוצאתו עלולים הפירות להיפסד ע"י חיה ובהמה (עפ"י יד דוד). או אפשר שתיפסל התרומה בהסח הדעת. אך אפשר שכל שעומד ומשמר עד שחזר וזכה בו הוא או אחר – אין כאן הסח הדעת.

ואפשר שחוששים שמא ישכח או יאנס ולא יבער, וכיון שנשארו הפירות שמורים בביתו בשעת הביעור – נאסרו, שאף למפרשים שהביעור הוא הפקר, מודים הם שבאופן זה אסור [אך לא נתבאר במפורש שגם אם לא ביער מחמת אונס – נאסרו הפירות] (עפ"י חזון איש שביעית יד, ג).

ואמנם כן כתב החזו"א למעשה, שפירות שלא קיימו בהם מצות ביעור – אסורים לעולם. זו לשון המודעה שניסחה החזו"א לפרסום (מובא בקובץ אגרות ח"א רה):

היינו שהיה בידי בעליהן בזמן הביעור ולא קיימו מצות ביעור – היינו הזה נאסר לעולם כמבואר בפאת השולחן סי' כ"ז ס"ג ובבית ישראל שם ס"ק ג' בשם הרמב"ן, דלאחר ביעור אוסר בנו"ט משום שאין לו מתירים, לכן הקונים יין צריכים לדקדק שיהי' היין משנה ששית ולהשומעים יונעים'.

יש לציין שהגרש"ז איערבך זצ"ל במכתב (נדפס ב'המעין' תמוז תשמ"א) צדד למעשה להקל למי ששגג ולא ביער, לסמוך על דעת ספר חרדים המתיר באכילה למי שנאנס מלבער – שכיון שאיסור זה הוא קנס מדרבנן, מסתבר שאין לקנוס את השוגג. ועוד כתב שמסתבר לסמוך על דעת המתירים ליתן לאחר בחנם והלה יעשה ביעור.

דף עו

כי אתא לקמיה דרב יוסף אמר ליה, אמאי לא תותביה מהא: אין מבשלין ירק של שביעית בשמן של תרומה – ומדוע הוצרכת להקשות ממשנה שבמסכת מעשר שני, הלא כבר במשנת שביעית הקודמת לה יכול היית להקשות. ועוד, הקושיא מכאן אלימה יותר, כי שם מדובר בסתם ואפשר להעמידה בתרומת תבלין דרבנן, אבל כאן הלא מפורש 'שמן של תרומה' (עפ"י רעק"א. ונתקשה בדברי רש"י שפרש קושיית רב יוסף, היה לך להקשות גם מכאן. וע"ע קרן אורה).

אין מבשלין ירק של שביעית בשמן של תרומה, שלא יביאו קדשים לבית הפסול – מדברי הרמב"ם (שמיטה ויובל ה, ד. וכ"כ בפירוש רבי עובדיה מברטנורא) משמע שהחשש הוא משום הבאת ירק השביעית ליד הפסד, שמא תיטמא או תיפסל התרומה ויצטרך לשרוף הכל (ע' ברדב"ז שם, ובספר יד דוד כאן).

הקשה בספר פנים מאירות לפי"ז מהו שאמרו 'הכא נמי תרומת ירק דרבנן' – הלא אין החשש משום התרומה אלא משום השביעית. ובשפת אמת צדד לפרש שכיון שהתרומה אינה אלא מדרבנן, לא העמידו דבריהם במקום איסור תורה, הלכך גם אם נטמאת לא נפסיד את השביעית.

ומלבד שחידוש גדול לומר כן, להתיר לאכול תרומה טמאה משום מצות אכילת פירות שביעית, עוד יש להקשות בסברא שגם אם נניח שמותר לאכול, הלא הדעת נותנת לאסור לבשלם יחד, שמא תיטמא התרומה ולא נוכל לקיים מצותה לשורפה, ויאכלוה בטומאתה.

ויש לומר שכוונת אביי לומר שהיה ניתן לפרש המשנה שלא כפי שהיא מתפרשת לפי האמת אלא משום חשש התרומה, שממעט זמן אכילתה על הביעור, ובתרומה דרבנן לא חששו. אבל משום שביעית אין חשש [כמו שמשמע משיטת רש"י אליבא דאמת]. ועל כך הקשו, אם כן היה לו לומר 'אין מבשלין ירק של תרומה בשמן של שביעית', ולא להפק, שאז היה משמע שעיקר ההקפדה משום התרומה. ועתה משמע שהנושא הוא 'ירק של שביעית' ומשום הפסד פירות שביעית.

וע"ע חזו"א שביעית יד, יג; חדושים ובאורים זבחים יג, טז.

עוד כתב הרמב"ם (עפ"י הירושלמי) שבכמויות קטנות מותר לבשל שאין בזה חשש כיון שאינם שוהים הרבה.

[וכיוצא בזה כתב בכסף משנה (פסוה"מ וי) בדעת הרמב"ם, שאין איסור להגביל אכילת קדשים אלא בקרבן כולו, אבל במקצתו – אין חשש להביאו לבית הפסול. ויש להקשות על כך מהסוגיא בביצה יט: שאף אם ההגבלה בזמן קיימת רק בעשר חלות החמץ ולא בכלן אסור. ושם יש לומר ששם שונה שמצמצם מאד זמן אכילתם, לשעות ספורות בלבד, הלכך חוששים אף במקצת קרבן. ע"ע ביוסף דעת שם ובבכורות ס:].

(ע"ב) 'תקוני גברא שאני' – שמתירו לאכול בקדשים (מפרשים).

'דמקמיץ' – יש מי שכתב שקמיצת שמן אינה אפשרית בכף יד כשאר קמיצות אלא נוטל בכלי כשיעור קומץ (ע' תוי"ט מנחות יב,ה ותפארת ישראל). ואולם מדברי רש"י (כת"י) במנחות (עד:): הוכיחו שהקמיצה נעשית ביד. 'לא קשיא איך אפשר, דהא השמן-זית הטוב קרוש הוא כמו שומן, ויכול לקמוץ בטוב כמו שארי דברים. ואפשר לפי שהרב תוי"ט רחוק היה ממקום שגדל שמן זית, לא ראה שמן זית הנקשר (יד דוד מנחות שם. ובפירושו רבנו גרשום שם כתב שיקפה השמן כשקומצו. וע"ע במש"כ ביוסף דעת שם).

דף עז

'דפריק ליה היכא, אי גוואי – קא מעייל חולין לעזרה...' – מבואר מכאן לכאורה שעל אף שהמיעוט בכל מקום בטל ברוב, אין הוא משיג מעלת הרוב (ע' במצוין לעיל עב – במו"מ האחרונים בשאלה זו), כי אם לא נאמר כן הלא אינו חולין כלל, כי אותו מעט בטל בכל השמן והרי הוא קודש, וגם אין מועיל לו פדיון (ע' משא ומתן נרחב בכל זה ובמסעף, בשו"ת אחיעזר ח"ב יב. ושם העיר עוד על פדיון בדבר המעורב. וע"ע הר צבי).

ומבואר שאפילו בתערובת לח בלח הדין כן. ועתוס' להלן עט סע"ב גבי מים שנתערבו במי חטאת דמדאורייתא בטלים ברוב וכשרים, ומשמע מסתימת דבריהם שאפילו למ"ד יש בילה כשנוטל כדי הזאה כשר הגם שודאי יש בהזאתו מהמים הרגילים, ואף אם הזאה צריכה שיעור (ע"ש בסוגיא בדף פ. שכן דעת חכמים, וכן ר"א אליבא דר"ל), הרי שבתערובת לח בלח עכ"פ, נהפכים המים להתקדש בקדושת מי חטאת. וע"ע.

'זנימא אשם זה יהא אשם תלוי... אמר ליה: תורה תורה, אימרי בדיכרי מיחלפי לך?!' – נראה שרוב הונא בר תחליפא סבר שאשם תלוי כשר אף בן שנה, וכפשט הגירסה שלפנינו ברמב"ם (פסולי המוקדשין ד,כב) 'אשם תלוי בא מן הקטנים או מן הגדולים' [וע"ש במרכבת המשנה שלכתחילה יביא גדול ובדיעבד קטן כשר. והכי נמי כדיעבד. ויתכן שרבינא חולק (והרמב"ם פסק כרב הונא) או גם לרבינא אין פסול בדיעבד אלא שאין זה תיקון לכתחילה להתנות באשם תלוי ולהביאו בן שנה].

'לריח ניהוח אי אתה מעלה אבל אתה מעלה לשם עצים' – אפשר שמדרבנן אסור הדבר, וכן יש לדייק מלשון הרמב"ם. וגם רבי אליעזר לא התיר אלא בשנתערבו, או לתקוני גברא כדלעיל. ולחכמים – אסור הדבר מן התורה. והלכה כמותם (ע' מנחות חינוך קיז, ט; רפט. ב. כן פסק הרמב"ם, כחכמים. והתוס' כתבו שבכמה מקומות נוקטת הסוגיא כרבי אליעזר).

ד. **חטאת ואשם** – אין שייכות בהם תערובת, שזו נקבה וזה זכר. ואפילו שעיר-חטאת של נשיא שהוא זכר, הלא אין לשעיר צמר אלא שער, ומובדל במראיתו מן האשם שהוא מין כבשים. בשאר כל הזבחים שייכת תערובת: **עולה וחטאת** – בשעיר נשיא שהוא זכר, והלא עולה יכולה לבוא מן הכבשים ומן העזים. **עולה ושלמים** – שניהם זכרים (והשלמים – גם נקבה), מן הבקר או מן הצאן בכבשים או בעזים. וכן **אשם ושלמים** – שניהם זכרים ובצאן. **אשם ופסח** גם כן יכולים להתערב, אעפ"י שהפסח בא בן שנה והאשם בן שנתים – הלא יש אשם נזיר ואשם מצורע שהם באים בני שנה. ועוד, יש בן שנה שנראה כבן שנתים, ולהפך.

ק"ז. א. תמורת בכור, האם דינה כבכור עצמו לענין אכילת גדות, אפשרות פדיון, שקילה במשקולת? ב. מדוע אין שוקלים בכור בעל מום במשקולת ובאטליז כשרוצים למכרו, והאם יש אופן שמותר הדבר? א. תמורת הבכור – כבכור; אינו נאכל לנידות לב"ש, אין לה פדיון (לחול קדושה על המעות כשפדאה. עתוס'), ואינה נשקלת בליטרא כדרך שקצבים מוכרים בשר חולין. [תמורת בכור אינה קריבה ולא ניתנת לכהן אלא נאכלת במומה לבעלים. (עפ"י תמורה כא ולעיל לז)].

ב. אין שוקלים בכור ומעשר בהמה בליטרא ואין שוקלים ומוכרים אותם באטליז, משום ביוון. ושונים משאר פסולי-המוקדשין שמותר לעשות כן, כיון שעל ידי כך דמיהם עולים, והרי בדמיהם מביאים קרבן יותר מובהר, אבל בכור בע"מ שדמיו להדיט ולא לקרבן – אין התר לזלזל בו. כתב רש"י (בד"ה ופרכינן) שהוא איסור דרבנן (וכ"ה בהל' בכורות להרמב"ן פ"ה וברא"ש שם; ספר החינוך שסג. וע' מנ"ח שצד, ו, שסא, ד; חזו"א בכורות כב, ד). והתוס' (כאן ובכורות כא: לא.) נקטו עפ"י הגמרא במק"א שהוא דין תורה (וע' קהלת יעקב תוספת דרבנן רסה שהוכיח כן מרש"י ב"ק יג. ותמורה יג:), והקשו ממשמעות הסוגיא.

ואפילו אם על ידי מכירת הבכור בליטרא יהא ריוח לקרבן אחר, כגון שנתערב קרבן אחר עם הבכור, ועומדים לרעיה ולמכירה – אין התר לזלזל בבכור לצורך זבח אחר. והסיק רב אמי שגם אם התפיס בכור לבדק הבית – אין שוקלים אותו בליטרא כדי להוסיף דמיו להקדש, הגם שהריוח בא לאותו גוף, לקדושת בדק הבית אשר בו – כלום הקנה הכהן לבדק הבית אלא מה שקנוי לו, והואיל ואצלו אין יכול לשקול בליטרא, כמו כן אין יכול להקנות להקדש עודף הדמים שיריוח ע"י שקילה מדויקת בליטרא כדרך הקצבים.

דפים עה – עו

ק"ח. מהי השאלה האם מביאין קדשים לבית הפסול' אם לאו, ומהם חילוקי הדינים של האופנים השונים? נחלקו חכמים ורבי שמעון במשנתנו אודות אשם שנתערב בשלמים, האם יישחטו ויאכלו כחמור שבהם הגם שממעט בכך את זמן אכילת השלמים (ר' שמעון), או שמא כיון שממעט באכילתם יש לחוש שמא יתותרו ויבואו לידי פסול, הלכך עדיף לרעותם עד שיסתאבו, ויפדו (חכמים). ואולם כאשר אין תקנה אחרת, כגון בתערובת חתיכות בחתיכות – הכל מודים שיאכלו כחמור שבהם, כפי הזמן הקצר. [כמו כן נחלקו בפסח שנתערב בבכור או במעשר, שזה אכילתו עד חצות ואלו לשני ימים (ע' פסחים צח:)].

וכן נחלקו באופן שממעט ממנין האנשים האוכלים; כגון מעשר בהמה שנאכל כולו לכל אדם, שנתערב עם שלמים, שאם יקריבם כחומרי שלמים הריהו ממעט באפשרויות האכילה של חזה ושוך ומביא קדשים לבית הפסול (ע' בכורות ס-סא).

וכן נחלקו על מצורע מסופק; האם מביא אשמו ומתנה שאם אינו חייב יהא הקרבן קרב שלמים, אם לאו, וכדלהלן.

וכן אסרו חכמים (ר' מאיר. להלן ז:) לתת תבלי תרומה לברש קדשים, שנמצא ממעט מזמן אכילתם, ושמה ייאלץ לשרוף את הבשר ותבלין התרומה עמו.

והוא הדין ללקיחת תרומה בדמי שביעית; הואיל וזמן אכילת שביעית מוגבל עד שתכלה לחיה מן השדה, לדברי חכמים אין לוקחים (כדתני תנא קמיה דרב) ולרבי שמעון מותר. וכן הדין לענין בישול ירק של שביעית בשמן של תרומה. [ואם כבר נתערב השמן בירק; לדעת רב יוסף אף לחכמים מותר לבשל שהרי אין לו תקנה אחרת, שאם יסחוט השמן מדי, נמצא מפסיד פירות שביעית, ואם יסחוט מעט, סוף סוף יש בירק תערובת שמן תרומה. ולדעת רבינא יש לו תקנה בסחיטה].

ואולם כמות מועטת מותר לבשל ולאכול מיד ואין חוששים שמה ישהה ויבוא לידי פסול (ירושלמי שביעית ח,ז; רמב"ם שמיטה ה,ד).

הוכיחו בגמרא שרבי שמעון שמתיר – מתיר אף לכתחילה. ולכן מותר לדבריו ליקח תרומה בכספי מעשר שני, הגם שמגביל בכך את אכילתה, לאכלה בין החומות וכד' (רש"י). וכן מגביל את אכילת המעשר, שלא ייאכל אלא לכהנים (תוס'). וחכמים אוסרים.

[בתחילה אמר רבה (ר' רבא) שרבי שמעון לא נחלק אלא כשכבר נתערב אבל לא לכתחילה, מלבד בתרומת תבלין דרבנן שמתיר לכתחילה, או לצורך תיקוני גברא כגון לטהרת המצורע. אולם משמע שלבסוף הסכים רבה שר"ש מתיר בכל אופן].

א. הלכה כחכמים (ירושלמי שביעית ח,ז; רמב"ם פסח"מ ו; נזירות י,ז ובראב"ד; שמיטה ויובל ה,ד; מעשר שני ז,יא).

ב. מבואר מתירוץ אחד בתוס' שמותר להשביח ולתקן את התרומה, גם באופן שממעט באכילה על ידי כן, כגון לחמצה סמוך לפסח, הגם שייתכן שייאלץ לבערה.

ג. נחלקו אחרונים אודות מיעוט בתחילת זמן האכילה, כגון הקרבת קרבנות הנאכלים בזמן התענית, או שוחט ספק פסח שלמים ולא יתברר מהו כי אם לערב, שבכך ממעט מזמן אכילת השלמים עד הלילה (ע' שער המלך קרבן פסח ג,ט; חכם צבי קנא; צ"ח פסחים פח; בנין שלמה נז).

דפים עו – עז

ק"ט. ספק מצורע-מוחלט – כיצד סדר הבאת קרבנותיו בטהרתו?

ספק מצורע מוחלט; לדברי רבי שמעון, מביא אשמו ולוג שמן עמו, והמקריב מתנה ואומר: אם הוא מצורע – הריזה אשמו, ואם לאו – יהא זה קרבן שלמי נדבה. ונאכל כחומרות שניהם (– שחיטה בצפון; קבלת דם ביד ובכלי (עתוס'); מתן בהונות; סמיכה ונסכים ותנופת חזה ושוך; ליום ולילה). ולוג השמן – מקדישו לנדבה, באם אינו מצורע [ואף על פי שסובר רבי שמעון אין מתנדבים שמן, כאן מתנדב כדי לתקן האדם ולהתירו בקדשים]. וקומץ ממנו תחילה ומקטיר את הקומץ, כדין המתנדב שמן שהוא כמנחה. והכמות שנחסרה בקמיצה – משלימה, שהרי לוג של מצורע שחסר – פסול. ומזה מן השמן שבע פעמים